

Uitspraak Raad van State

zaaknummer	200404446/1b en 200404450/1b
datum van uitspraak	dinsdag 21 november 2006
tegen	het college van burgemeester en wethouders van Den Haag
proceduresoort	Overig
rechtsgebied	Kamer 3 - Eerste aanleg - Kieswetzaken

200404446/1 en 200404450/1.
Datum uitspraak: 21 november 2006

AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

Uitspraak in de gedingen tussen:

1. [appellant sub 1] en
2. [appellant sub 2],
beiden wonend te Oranjestad, Aruba,

en

het college van burgemeester en wethouders van Den Haag,
verweerder.

1. Procesverloop

Bij uitspraak van 13 juli 2004 heeft de Afdeling het Hof van Justitie van de Europese Gemeen-
wege van prejudiciële beslissing uitspraak te doen op vijf vragen, de behandeling van het be-
uitspraak heeft gedaan en iedere verdere beslissing aangehouden. Voor het procesverloop vo
Afdeling wordt daarnaar verwezen.

Bij arrest van 12 september 2006 heeft het Hof van Justitie deze vragen beantwoord. Dit arr

Desgevraagd hebben appellanten bij brief van 13 oktober 2006 en de Kiesraad en verweerde
een reactie op dit arrest ingediend.

De Afdeling heeft de zaken opnieuw ter zitting behandeld op 13 november 2006, waar appe
college, vertegenwoordigd door mr. M. Hertogs, werkzaam bij de gemeente Den Haag, bijge
beiden werkzaam bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, zijn verscheren.

2. Overwegingen

2.1. Voor het wettelijk kader zoals dat luidde ten tijde van de bestreden besluiten, voor de be

omstandigheden, alsmede voor de door de Afdeling aan het Hof van Justitie gestelde vragen
ling van 13 juli 2004.

2.2. Bij wege van prejudiciële vraag heeft de Afdeling het Hof van Justitie allereerst de vraag
lidstaat bezitten en die ingezetenen zijn van, dan wel woonachtig zijn in een land of gebied
bedoeld in artikel 299, derde lid, EG, behoort en dat bijzondere betrekkingen onderhoudt me
passing is. Uit het door het Hof van Justitie op deze vraag gegeven antwoord blijkt dat appel
halve burgers van de Unie zijn, zich kunnen beroepen op de in het tweede deel van het Verd

2.3. Het Hof van Justitie heeft vervolgens op de prejudiciële vraag of artikel 19, tweede lid, 1
lid, EG, aldus dient te worden uitgelegd, dat daargelaten de in de nationale rechtsstelsels nie
meer ontzetting uit het kiesrecht in verband met strafrechtelijke veroordeling en handelingso
Unie zonder meer het actief en passief kiesrecht voor het Europees Parlement meebrengt, ge

40 [...] de vaststelling van wie het actief en passief kiesrecht heeft, [behoort] bij de huidige
van elke lidstaat, onder eerbiediging van het gemeenschapsrecht.

[...]

46 [...] de LGO [vormen] het onderwerp van de bijzondere associatieregeling omschreven in
en met 188 EG), zodat de algemene verdragsbepalingen zonder uitdrukkelijke verwijzing nie

47 Daaruit volgt dat de artikelen 189 EG en 190 EG niet van toepassing zijn op deze landen
daar verkiezingen voor het Europees Parlement te organiseren.

48 Artikel 3 van het Eerste protocol bij het EVRM verzet zich niet tegen een dergelijke uitle
LGO gelden, kan het Europees Parlement immers niet worden aangemerkt als „wetgevende
bevolking van de LGO kan daarentegen haar mening uiten binnen de organen die in het kader
zijn gecreëerd, middels de autoriteiten die deze bevolking vertegenwoordigen.

49 Hiertegen kan niet op goede gronden worden ingebracht dat het gemeenschapsrecht invlo
vloed kan immers voortvloeien uit de bepalingen van gemeenschapsrecht die in het kader va
LGO.

[...]

54 [...] artikel 3 van het Eerste protocol bij het EVRM [verzet] zich er niet tegen dat de verd
om af te bakenen wie het actief en passief kiesrecht heeft. In een uitspraak over het kiesrecht
in dit verband geoordeeld dat de verplichting om op het nationale grondgebied te wonen om
onredelijk of willekeurig is en die haar rechtvaardiging vindt in verschillende redenen.

[...]

56 Verzoekers in het hoofdgeding en de Commissie betogen echter dat de Nederlandse kiesv
zover deze wet het actief en passief kiesrecht bij de verkiezingen voor het Europees Parleme
land woont, maar niet aan de Nederlanders die ingezetenen zijn van de Nederlandse Antillen

57 [...] het beginsel van gelijke behandeling of non-discriminatie, dat deel uitmaakt van de [...] dat, behoudens objectieve rechtvaardiging, vergelijkbare situaties niet verschillend en versch

[...]

60 [...] de Nederlandse regering [heeft] niet genoegzaam [...] aangetoond dat het verschil in een derde land wonen en de Nederlanders die op de Nederlandse Antillen of Aruba wonen, c van het beginsel van gelijke behandeling oplevert.

61 Gelet op het voorgaande, dient het antwoord op de derde vraag te luiden dat bij de huidige ertegen verzet dat de lidstaten, onder eerbiediging van het gemeenschapsrecht, de voorwaarc gen voor het Europees Parlement omlijnen op basis van het criterium van het hebben van de worden georganiseerd, maar dat het beginsel van gelijke behandeling eraan in de weg staat d zich in vergelijkbare situaties bevinden, zonder objectieve rechtvaardiging ongelijk worden l

2.3.1. Het Hof van Justitie heeft overwogen dat niet genoegzaam is aangetoond dat het versc hang met Y3, van de Kieswet wordt gemaakt tussen de Nederlanders die in een derde land w of op Aruba wonen, objectief gerechtvaardigd is. Het college heeft in zijn reactie op het arre voerd dat tot een ander oordeel aanleiding geeft. Derhalve moet worden geoordeeld dat in zc scheid ten aanzien van de verkiezing voor de leden van het Europees Parlement maken, deze seerde besluiten van 3 mei 2004, waarbij de verzoeken van appellanten om te worden geregi gewezen, zijn dan ook evenzeer genomen op gronden die strijden met het communautaire ge recht.

2.3.2. De besluiten komen derhalve in aanmerking om te worden vernietigd. Dit betekent dat zou moeten beslissen. In dit verband overweegt de Afdeling als volgt.

2.3.3. De strijdigheid van de wettelijke regeling met het communautaire gelijkheidsbeginsel landse nationaliteit die hun woonplaats hebben in de Nederlandse Antillen of op Aruba en ni geweest alsnog het kiesrecht voor de verkiezing van de leden van het Europees Parlement to die zich aandient. Ook andere oplossingen zijn denkbaar, zoals die waarbij dat kiesrecht wor achtig zijn. De wijze waarop het in de wet neergelegde verschil kan worden weggenomen te zonder in rechte houdbare grond ongunstiger worden behandeld dan evenbedoelde anderen v stuurlijke taak van het college vallen. Dit beschikt bij de registratie van kiezers voor vertege delingsruimte. Evenzeer gaat het thans de rechtsvormende taak van de rechter te buiten; deze den gemaakt. Daarbij gaat de Afdeling er echter wel van uit dat de wetgever dat dusdanig tij de verkiezing van de leden van het Europees Parlement is weggenomen.

2.3.4. Uit het vorenoverwogene volgt dat het opnieuw afwijzen van de verzoeken in strijd is bevoegdheid van het college te buiten gaat. Gelet hierop en nu bovendien, naar hierna zal w door appellanten beoogde deelneming aan de verkiezing van de leden van het Europees Parl leiden, zal de Afdeling bepalen dat het college in onderhavige zaken niet in dier voege opnie van appellanten van 31 maart 2004 wederom moet worden beslist.

2.3.5. Nu naar aanleiding van de door het Hof van Justitie gegeven antwoorden is komen van het gemeenschapsrecht de deelname aan de verkiezing van de leden van het Europees Parlen

rechtsherstel te worden geboden. In zoverre dient het college wel opnieuw in de zaak te worden

2.3.6. Het Hof van Justitie heeft in antwoord op de door de Afdeling in het kader van rechts

71 [...] het [staat] aan de rechtsorde van elke lidstaat [...] om de rechtsmiddelen vast te stellen
een met het gemeenschapsrecht strijdige nationale bepaling niet als kiesgerechtigde was gerechtigd
van het Europees Parlement van 10 juni 2004 en daardoor dus was uitgesloten van deelname aan
goedging kunnen omvatten van de schade die is veroorzaakt door de aan de staat toe te rekenen
beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid eerbiedigen.

[...]

68 [...] Om te beoordelen welk rechtsherstel passend is, is het nuttig dat de nationale rechter
in geval van schending van de nationale regels in het kader van verkiezingen voor organen v

2.3.7. Voorop gesteld moet worden dat rechtsherstel in de Nederlandse rechtsorde niet kan worden
gen van het Europees Parlement van 10 juni 2004 met terugwerkende kracht ongedaan worden
wordt besloten. De Kieswet, noch enige andere wettelijke regeling biedt daarvoor grondslag.
zouden zijn genomen ter zake van, bijvoorbeeld, de verkiezing van de leden van de Tweede
perde mogelijkheid betrokken te worden bij de gang van zaken binnen het Europees Parleme
aan te stellen - vertegenwoordiger van appellanten die optreedt als adviseur van de Nederlan
Parlement is een vorm van rechtsherstel die niet in evenredige verhouding staat tot het ten on
gerechtigde te worden geregistreerd. Het college behoort met inachtneming van de voormeld
zien op welke andere wijze aan appellanten rechtsherstel kan worden geboden.

2.4. Het college dient op na te melden wijze in de proceskosten te worden veroordeeld. Daar
doeld in artikel 3, eerste lid, van het Besluit proceskosten bestuursrecht, aangemerkt.

3. Beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Recht doende in naam der Koningin:

I. verklaart de beroepen gegrond;

II. vernietigt de besluiten van het college van burgemeester en wethouders van Den Haag va

III. bepaalt dat het college van burgemeester en wethouders van Den Haag geen nieuwe besl
nemen en kan volstaan met het nemen van een beslissing inzake rechtsherstel;

IV. veroordeelt het college van burgemeester en wethouders van Den Haag tot vergoeding v
het beroep opgekomen proceskosten tot een bedrag van €2.584,00 (zegge: vijfentwintighon
2.254,00 (zegge: tweeëntwintighonderdvierenvijftig) is toe te rekenen aan door een derde be
gemeente Den Haag aan appellanten onder vermelding van het zaaknummer te worden beta

V. gelast dat de gemeente Den Haag aan appellanten het door hen voor de behandeling van c

136,00 (zegge: honderdzesendertig euro) voor appellant sub 1 en €136,00 (zegge: honderdz

Aldus vastgesteld door mr. M. Vlasblom, Voorzitter, en mr. H.G. Lubberdink en mr. A.W.M. Loon, ambtenaar van Staat.

w.g. Vlasblom w.g. Van Loon
Voorzitter ambtenaar van Staat

Uitgesproken in het openbaar op 21 november 2006

284-362.